

SOSYAL HİZMET ÖĞRENCİLERİNİN KPSS'YE HAZIRLIK SÜREÇLERİNİN SOSYAL HİZMET EĞİTİMİNE YANSIMALARI: NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Doğa BAŞER¹

Öz

Bu çalışmanın amacı Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü 3. ve 4. sınıf Öğrencilerinin KPSS'ye hazırlık süreçlerinin sosyal hizmet eğitimi bağlamında ne anlam ifade ettiğinin belirlenmesidir. Çalışma nitel araştırma tasarımına uygun olarak şekillendirilmiş ve çalışmada fenomenolojik yaklaşımın "tanımlayıcı fenomenoloji" biçimi kullanılmıştır. Çalışma grubu olarak 2018 senesinde KPSS'ye girecek olan Selçuk Üniversitesi Sosyal hizmet bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri dikkate alınmıştır. Veriler araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulan yapılandırılmış açık uçlu görüşme formu ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Sosyal hizmet öğrencileri KPSS'yi zorunluluk, garanti ve kısa yol olarak değerlendirmektedir. KPSS ile ilgili duygu boyutunda "umut", "stres", "korku" ve "hayal kırıklığı" temaları, düşünce boyutunda ise "zor", "gereksiz" ve "ne yapacağız?" temaları vurgulanmıştır. KPSS'ye hazırlık sürecinin teorik derslerine etkisine yönelik öğrencilerin "sınav haftası", "etkilemedi" "yoğunluk", "vicdan azabı", "derste test" ve "odaklanamama" temalarına odaklandıkları görülmektedir. KPSS'ye hazırlık sürecinin sosyal hizmet uygulaması sürecine etkisine yönelik ise "yoğunluk", "önce staj", "odaklanamama", "test çözme" temalarının vurgulandığı görülmektedir. Sonuç ve tartışma bölümünde KPSS dışı alternatif kariyer olanakları, sosyal hizmet uzmanı istihdam imkanlarının araştırılması, KPSS sürecinde olan sosyal hizmet öğrencilerine danışmanlık verilmesi ve psikolojik destek noktasında yönlendirilmesi, mesleki bilgiyi ölçecek soruların KPSS sınavına dahil edilmesi konularına değinilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sosyal Hizmet Eğitimi, İstihdam, Nitel Araştırma, Sınav Kaygısı, Sosyal Hizmet Uygulaması.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü, e-posta: dogabaser@selcuk.edu.tr

REFLECTIONS OF SOCIAL WORK STUDENTS' KPSS PREPARATION PROCESS ON SOCIAL WORK EDUCATION: A QUALITATIVE RESEARCH

Abstract

The aim of this study is to determine what the preparation process of KPSS, the public personnel selection examination, by 3rd and 4th grade students at Social Work Department of Faculty of Health Sciences means in the context of social work education. The study was designed in accordance with qualitative research and the “descriptive phenomenology” form of phenomenological approach was used. The study group consisted of 3rd and 4th grade students of Selçuk University, Social Work Department who are going to take KPSS exam in 2018. The data were collected with a structured open-ended interview form created by the researcher in the direction of the study’s purpose. In the evaluation of the data, content analysis technique was used. Social work students consider KPSS to be a necessity, a guarantee and a shortcut. In the study, it is emphasized that “hope”, “stress”, “fear” and “disappointment” are the emotional aspect of KPSS while “difficult”, “unnecessary” and “what will we do?” are the ideational aspects of it. It is seen that the students focused on the themes “exam week”, “not affecting”, “being busy”, “regret”, “test in the lesson” and “unable to focus” for the effect of KPSS preparation process on theoretical lessons. On the other hand, it is seen that “being busy”, “internship first”, “unable to focus” and “test-solving” themes are emphasized in terms of the effect of KPSS preparation process on social work practice. In the conclusion and discussion part, alternative career options apart from KPSS, searching for employment opportunities for social workers, counseling social work students in the KPSS process and directing them to psychological support points and including questions which test professional knowledge in KPSS exam were discussed.

Keywords: Social Work Education, Employment, Qualitative Research, Test Anxiety, Social Work Practice.

Giriş

Eğitim, işsizlik ve istihdamla nedensel bağlantıları olan bir değişkendir. Günümüzde nitelikli işgücü için eğitime ihtiyaç olduğu ve eğitimin insan sermayesi olarak ele alınarak ekonomik alana kaydığı vurgulanmaktadır (Bedir, 2013). TÜİK verilerine göre Türkiye’de eğitim düzeyi arttıkça istihdam oranının artış gösterdiği vurgulanmakla birlikte, dört yıllık yükseköğretim ve üzeri eğitimlilerde %26,3 işsizlik oranının varlığının devam ettiği görülmektedir (TÜİK, 2016). Yükseköğrenime kayıtların artmasına rağmen genç işsizliğinin yüksek olması üniversitede okuyan öğrenciler üzerinde iş bulamama kaygısını arttırmaktadır ve gelecekte beklentilerini daha kötü bir hale getirmektedir. Ancak bu kaygı öğrencilerin okudukları bölüm ve piyasadan beklendikleri unsurlara göre değişim göstermektedir (Dursun ve Aytaç, 2012). Eğitim sistemindeki sorunlar ve ekonomik nedenlerle bireyler istediği alanda eğitim alamamakta, iş bulmakta zorlanmakta ve istemediği bir alanda çalışmak zorunda kalabilmektedir. Bu durum bireysel ve toplumsal düzeydeki mutsuzluğun önemli kaynaklarından biri olmaktadır (Yıldız, 2005). Bu çerçevede yükseköğretimde istihdam sorunun ön planda yer alan bir sorun olduğu söylenebilir.

Üniversiteye hazırlık döneminde başlayan, üniversiteyi okurken ve tamamladıktan sonra da devam eden merkezi sınavlar temelli aile baskısı ve gelecek beklentisi öğrenciler ve mezunlar açısından stres yaratan ve umutsuzluk kaynağı bir durum oluşturmaktadır (Tümkiye vd., 2007). Literatürde KPSS’nin kamuya yönelik istihdam taleplerinin karşılanması amacıyla yapılan bir ölçüm olarak kullanıldığı, Türkiye özelinde ekonomi ve istihdam sorununun gençlerin kamuda istihdama yönelmesine yol açtığı, bu çerçevede gençlerin KPSS’ye yönelik taleplerinde ciddi bir artışa neden olduğu görülmektedir. Üniversite eğitimi ve kamudaki istihdamı ilgilendiren bir sınav olan KPSS medyada ve eğitim eğitimin niteliği ile ilgili tartışmalarda odak noktası olmasına rağmen bu konuya akademik ilginin yeterli olmadığı görülmektedir (Karaca, 2011).

Sınav kaygısının bir üniversitenin kazanmaya rağmen devam eden bir süreç olduğu görülmektedir. Lisans öğrencilerinin istenen puanları alabilmesinin planlı ve düzenli çalışmaya bağlı olduğu, bu nedenle lisans

öğrenimleri süresince, özellikle de son sınıfta KPSS'ye yoğun bir şekilde hazırlanan öğrenciler için sınava hazırlık sürecinin oldukça kaygı verici olduğu ve öğrencilerin, KPSS için dersane desteği aldığı vurgulanmaktadır. Atanabilmek için öğrencilerin KPSS'den yüksek puanlar almalarının zorunlu olmasının, öğrenciler üzerindeki baskıyı daha da artırdığı vurgulanmaktadır. Bu nedenle her geçen yıl KPSS'de istenilen puanı alabilmek lisans öğrencileri için daha da zorlaşmakta, bu durum öğrencilerin gelecek kaygısı taşımalarına ve geleceğe yönelik bazı planlarını ertelemelerine neden olabilmektedir (Karataş ve Güleş, 2013). Literatürde Türkiye'de bireylerin yaşamları boyunca sınavlarla karşılaştığı, sınav kaygısını sürekli olarak üzerlerinde hissettikleri için bu konuyla ilgili çalışmaların ve topluma faydası olabilecek yeni veriler açısından önemli olduğu belirtilmektedir (Dinç ve Kılıç, 2017) Nitekim Gündoğdu ve vd. (2008) 'nin öğretmen adaylarıyla yaptıkları çalışmada üçüncü ve dördüncü sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin KPSS'ni önemli gördükleri, ancak bu sisteme ilişkin olumlu düşünceler taşımadıkları bulunmuştur. Ayrıca KPSS'nin öğrencilerin çevreyle iletişimlerini, sosyal ilişkilerini, sanatsal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılımlarına olumsuz etkilediği üzerinde durulmaktadır (Sezgin ve Duran, 2011). Bu çerçevede KPSS'ye hazırlanan lisans öğrencilerine, fakültelerde sınava hazırlanma, sınav stresini yenme gibi konularda alanın uzmanları tarafından seminer, konferans, söyleşi gibi programlar düzenlenmesinin ve sınav stresi içinde olan öğrencilere fakültelerde bireysel olarak danışmanlık hizmeti verilmesinin önemine değinilmektedir (Kuran, 2012).

Literatürde sosyal hizmet eğitiminin ayırt ediciliği önemli bir unsur olarak vurgulanmaktadır. Sosyal hizmetin teori-pratik ilişkisine odaklanan bir yapıya sahip olduğunun (Sevim ve Altun, 2017) ve sınıfta kolayca öğretilmeyecek düzeyde bilim ve sanatın bir karışımı olarak değerlendirilmesi gerektiğinin altı çizilmektedir (Napoli ve Bonifas, 2011). Ek olarak Grant (2014) tecrübeye dayalı bir eğitimin önemini vurgulamaktadır. Rol yapma, müracaatçı deneyimlerinin, öykülerinin paylaşılması ve öğrencilerin duygusal geri bildirimlerine yönelik tartışmalar nitelikli bir eğitim açısından etkili görünmektedir. Öğrencinin uygulama sürecindeki başarısında müracaatçı popülasyonunun karmaşıklığının, günde görülen müracaatçı sayısının ve çalışma ortamı gibi mesleki değişkenlerin ve birincil ilişkilerin niteliğinin,

mevcut yaşam sıkıntılarının ve bunları yönetebilme becerisinin, fiziksel ve zihinsel sağlık ve günlük sıkıntılar gibi kişisel değişkenlerin etkili olduğu belirtilmektedir (Morgan ve Morgan, 2005). Bu çerçevede bu çalışmanın temeli de sosyal hizmet öğrencilerinin teorik ve uygulamalı derslerinde KPSS'ye hazırlık sürecinin bir takım etkilere sahip olduğunun gözlenmesi ve bu etkilerin araştırılması düşüncesi ile oluşmuştur. KPSS'ye hazırlık sürecinin mesleki yeterliliğe ve uygunluğa dayalı bir eğitime nasıl etkide bulunduğu bu açıdan önem kazanmaktadır. Nitekim sosyal hizmet eğitiminde mesleki yeterliliğe dayalı eğitim, kamu yararını korumak, uygulama standartlarını korumak ve mesleki yeterlilik standartlarının karşılanmasını sağlamak için gerekli görülmektedir (Moore ve Urwin, 1991). Sosyal hizmette mesleki uygunluk temelli bir eğitim ise yalnızca mesleki bilgi ve becerilerin gösterilmesiyle değil aynı zamanda mesleki değerler, kişiler arası ilişkiler ve sosyal bilinçle de ilgilidir (Tam ve Coleman, 2009). Hem mesleki yeterliğin hem de mesleki uygunluğun gelişimi için öğrencilerin teorik ve pratik derslere odaklanabilmesi ve mesleki kaygılarının birinci planda olması önem taşımaktadır.

Genel olarak literatürde lisans eğitimi ve KPSS'ye hazırlanma sürecine ilişkin yayınların daha çok öğretmenlik alanında yoğunlaştığı (Sezgin ve Duran, 2011; Kuran, 2012; Dinç ve Kılıç, 2017; Karataş ve Güleş, 2013) görülmekle birlikte sosyal hizmet alanında bu konuya odaklanan çalışmaların bulunmadığı gözlenmektedir. Oysa ki sosyal hizmet özelinde istihdam ve eğitim ilişkisine bakıldığında sosyal hizmet alanındaki istihdam imkânlarının daralma sürecine girdiği ve alanın sosyal hizmet uzmanı ihtiyacının çok üzerinde mezun verilmeye başlandığı vurgulanmaktadır (Alptekin vd., 2014). 2011 yılında sosyal hizmet eğitimi alanında açık öğretimin de açılması ile birlikte, gelecekte plansız büyümenin sonucu istihdam sıkıntısının yaşanacağı belirtilmektedir (Sevim ve Altun, 2017). Bu çerçevede sosyal hizmet lisans eğitiminde KPSS sürecine odaklanan bir araştırmanın gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma tasarımına uygun olarak şekillendirilmiş ve nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenolojik yaklaşımın “tanımlayıcı fenomenoloji” biçimi kullanılmıştır. Fenomenolojik yaklaşımın konu alanı

insanların yaşam deneyimleridir. Fenomenolojik çalışmalar, bireylerin bir olay ile ilgili deneyimlerinin anlamını araştırır ya da bir kavramın / olayın anlaşılmasını hedefler (örneğin, stresin anlamı, yas deneyimi, yaşam kalitesi gibi). Tanımlayıcı fenomenoloji ise günlük yaşam deneyimlerini tanımlar. Bu deneyimler işitme; görme, hissetme, inanma, hatırlama, karar verme ve değerlendirme ile ilgilidir. Araştırmacı bir olayı/durumu anlamak, gözler önüne sergilemek istediği zaman tanımlayıcı fenomenolojiyi seçer (Erdoğan vd., 2014). Bu çalışmada da KPSS hazırlık sürecinin sosyal hizmet öğrencileri üzerindeki etkileri nitel araştırma çerçevesinde anlamlandırılmaya çalışılmıştır.

Amaç

Bu çalışmanın amacı Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin KPSS'ye hazırlık süreçlerinin sosyal hizmet eğitimi bağlamında ne anlam ifade ettiğinin belirlenmesidir. Bu genel amaca uygun olarak araştırmanın alt amaçları aşağıda belirtilmiştir.

1. Sosyal hizmet öğrencileri için KPSS ne anlam ifade etmektedir?
2. Sosyal hizmet öğrencileri KPSS ile ilgili neler düşünmekte ve hissetmektedir?
3. Sosyal hizmet öğrencilerin KPSS'ye hazırlık süreci teorik derslerini nasıl etkilemektedir?
4. Sosyal hizmet öğrencilerinin KPSS'ye hazırlık süreci sosyal hizmet uygulaması sürecini nasıl etkilemektedir?

Çalışma Grubu

Çalışma grubu olarak 2018 senesinde KPSS'ye girecek olan Selçuk Üniversitesi Sosyal hizmet bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri dikkate alınmıştır. Literatürde fenomenolojik araştırmalarda çalışmaya başlamadan önce ne katılımcı sayısının, ne de veri toplama süresinin tanımlanamayacağı, bununla birlikte bu araştırmaların genellikle az sayıda katılımcı ile yürütüleceği üzerinde durulmuştur (10 kişi ya da daha az). Bu çerçevede katılımcı sayısının belirlenmesinde *teorik örnekleme tekniği* kullanılmıştır. Bu örnekleme tekniğinde görüşülecek kişilerin seçimi araştırmanın gelişimi ile ortaya

çıkarmakta araştırma süreci içinde nihai halini almaktadır. Araştırma süreci içinde veriler teorik bir doyum noktasına ulaşana (Kümbetoğlu, 2012), yani ortaya çıkan kavramlar ve süreçler birbirini tekrar etmeye başladığı zaman yeterli sayıda veri kaynağına (örneğin bireyler) ulaştığına karar verebilir. Nitel araştırmada genellikle “amaçlı örneklem” türü tercih edilir. Örneklem seçimi araştırma tasarımı ile ilişkilidir. Kimi zaman “çeşitlilik” kimi zaman “tekdüzelik” önemlidir (Punch, 2005). Bu çerçevede görüşülecek katılımcıların belirlenmesinde KPSS sınavı için dershaneye giden ve gitmeyen öğrencilerle ve kadın ve erkek öğrencilerle mümkün mertebede eşit görüşme sağlanarak çeşitlilik yakalanmaya çalışılmıştır. Katılımcıların dağılımı aşağıda belirtilmiştir.

Katılımcı	Sınıf	Cinsiyet	Dershaneye
SHÖ1	3	Kadın	Gidiyor
SHÖ2	3	Kadın	Gitmiyor
SHÖ3	3	Kadın	Gidiyor
SHÖ4	3	Erkek	Gidiyor
SHÖ5	3	Kadın	Gidiyor
SHÖ6	3	Erkek	Gidiyor
SHÖ7	3	Kadın	Gidiyor
SHÖ8	4	Kadın	Gidiyor
SHÖ9	4	Kadın	Gidiyor
SHÖ10	4	Erkek	Gitmiyor
SHÖ11	4	Kadın	Gidiyor
SHÖ12	4	Kadın	Gidiyor
SHÖ13	4	Erkek	Gitmiyor
SHÖ14	4	Kadın	Gitmiyor
SHÖ15	4	Kadın	Gidiyor
SHÖ16	4	Kadın	Gidiyor

Veri Toplama Araçları

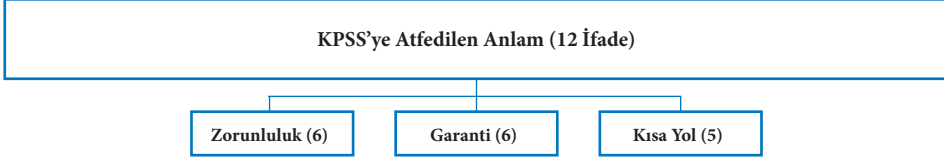
Çalışmada veriler konuyla ilgili literatür taraması yapılarak araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulan

Yapılandırılmış Açık Uçlu Görüşme Formu ile toplanmıştır. Görüşme formu oluşturulurken Deneyim/Davranış, Fikir İnanç ve Duygu sorularının (Kümbetoğlu, 2012) yer almasına dikkat edilmiştir. Bu çerçevede görüşme formunda fenomenolojik yaklaşım çerçevesinde öğrenciler için KPSS'nin ne anlam ifade ettiği, öğrencilerin KPSS ile ilgili neler düşündükleri ve hissettikleri, KPSS'ye hazırlık sürecinin teorik ve uygulamalı derslerdeki öğrenim süreçlerini nasıl etkilediği üzerinde durulmuştur. Araştırmada görüşme sürecinde aydınlatılmış onam formu kullanılarak izin alınmış katılımcıların izinleri dahilinde ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Araştırmanın yürütülmesi için Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Etik Kurulundan 106 sayı ve 28.03.2018 tarihli etik kurul izni alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi ağırlıklı olarak odak grubun yazılı ve görsel verilerinin analiz edilmesi için kullanılır. İçerik analizinde amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve kavramlar arasındaki ilişkilere ulaşmaktır (Erdoğan vd., 2014). Nitel karakteri olan veri çözümlemelerinde “alt kümeler” ve temalar oluşturulur ve bunlar karşılaştırmalı bir analiz tabi tutulur. “Tematik kodlama, gözlem ve görüşme çıktılarının kavramlar başlıklar ve temalara göre sınıflandırılması”dır. Tematik kodlamada anlamların zıtlıkları, karşılaştırılmaları ve soyutlamaları ön plandadır ve vurgu tekrarlanan ifadelerle yöneliktir (Geray, 2006). İçerik analizi sürecinde öncelikle kaydedilen görüşmeler kelimesi kelimesine Microsoft Word kelime işlem programına aktarılmış ikinci aşamada görüşme metinleri Microsoft Word programında açıklama ekleme işlevi ile kodlamalar oluşturulmuş daha sonra kodlamalar ayrı tablolar halinde bir araya getirilerek temalara ulaşılmıştır. Oluşturulan kodlamalar ve temalar daha önce nitel araştırma tecrübesi olan iki araştırmacıya gösterilerek kodlamalar arasında uzlaşıya varılmıştır. Nitel verilerin sunumunda güvenilirliği arttırmak için katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılar verilmiştir

Bulgular

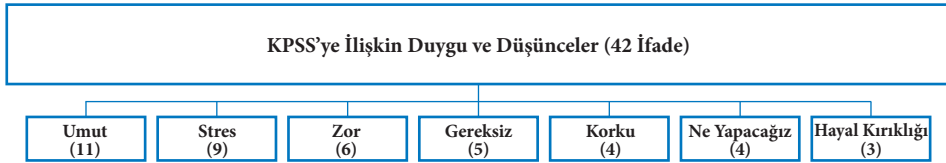
“Sosyal hizmet öğrencileri için KPSS ne anlam ifade etmektedir?” sorusuna katılımcıların verdikleri cevaplara bakıldığında “zorunluluk” teması en çok vurgulanan temalardan biri olarak ön plana çıkmaktadır. Öğrenciler iş bulmak, kendi ayakları üzerinde durmak ve kariyer sahibi olmak açısından KPSS’yi girmeleri gereken, zorunlu ve alternatifli olmayan bir sınav ve süreç olarak değerlendirmektedirler. Burada zorunluluk devlette çalışmanın alternatifinin olmaması ya da alternatiflerin ikinci planda kalması şeklinde değerlendirilmektedir. Nitekim SHÖ2 “KPSS devlette çalışmayı düşündüğüm için tercih etmek zorunda kaldığım bir yol diyeyim. KPSS bir zorunluluk. İş bulmak, kendi ayaklarım üzerinde durmam için” şeklinde kendini ifade ederken SHÖ8 “İş bulabilmem için bir sınav. Çalıştığımız sektörler genellikle kamu alanında olduğu için biz KPSS’ye girmek zorundayız. Hani özelden çok alanımız yok çalışabileceğimiz. Yani bu nedenle KPSS’yi kesin kazanmak zorundayız” diyerek düşüncelerini özetlemiştir. Zorunluluk noktasında mesleğini yapabilmeye SHÖ12 “ben sosyal hizmeti çok isteyerek seçtim. Mesleğimi çok seviyorum ve alanda uygulamak istiyorum. O yüzden KPSS benim için önemli” şeklinde vurgu yaparken SHÖ14 “iş bulmak benim için doyurucu oluyor hani yani özellikle mesleğimi gerçekleştirebilecek olmak benim için doyurucu olacak” ifadelerini kullanmıştır. Zorunluluğa memuriyet açısından farklı bakışların mevcut olduğu görülmektedir. Örnek olarak SHÖ4 “Şimdi ben 3. sınıfta sınava girmeyeceğim desem ailem bana diyecekler ki sen niye zaman kaybediyorsun? Onlar da haklı bir yerde. Sonuçta ben kendi adıma konuşayım memur çocuğuyuz. Anneden babadan zengin değiliz buradan çıkınca mutlaka kendi hayatımızı kurmak zorundayız” ifadeleri ile devlette çalışmanın hayat kurmak için zorunluluğuna değinirken SHÖ7 soruna farklı bir açıdan bakarak “yıllardır okumamın emeği ve sonucu olarak memur olacağım bu kötü bir şey benim için. Bir yandan da yani boş geliyor KPSS bana açıkçası sanki isteklerimi gerçekleştirmek için hedef değil sadece sistemin

şartlarını yerine getirmek için yapmam gereken bir zorunluluk gibi. KPSS'ye yönelik bir hayat istediğim bir hayat değil" cevabı ile sistemsel zorunluluğun kendine verdiği rahatsızlığı dile getirmiştir.

Öğrencilerin KPSS'ye yönelik anlamlandırmalarından biri de "garanti" temasını oluşturmaktadır. "Zorunluluk" teması ile bağlantılı bir biçimde KPSS ve devlette iş bulmak, bir hayat kurmak için garanti ve kesin bir yol olarak değerlendirilmektedir. Bu noktada devlet kesinliği temsil ederken özel sektör bir belirsizlik alanı olarak anlamlandırılmaktadır. SHÖ3 "İş yani garanti iş. Eğer olursa. Özel kurumlarda çalışan arkadaşlarım var ve çok az ücretle çok fazla iş yaptıklarını söylüyorlar bu yüzden devletin daha rahat olduğunu biliyorum yani gördüm" ve SHÖ13 "KPSS olduğu zaman mesleğimi... daha rahat şartlar altında yapabilirim diye düşünüyorum" ifadeleri ile rahatlığa vurgu yaparken SHÖ5 "Neden ön planda KPSS, çünkü yani kesin. Eğer yüksek bir puan alıp atanabilirsem kesin olarak görüyorum. Özel sektör kesin değil. Yani nasıl olacağı nasıl yapılacağı belli değil" ifadeleri ile bahsedilen belirsizliği örneklendirmektedir. Benzer şekilde SHÖ15 de "KPSS bana devlet kapısı yani garanti iş demek. Özellere girdiğimiz zaman hiçbir zaman devamı garanti değil, iş yükü çok daha fazla. Garanti derken bir kere atarsam kapağı hem ücret bakımından belki bazı imkanlara daha kolay ulaşabilme açısından devlet her zaman daha olumlu geliyor" cevabı ile "devlete kapağı atma" metaforunu gündeme getirmektedir. Garanti temasının sınıfsal yapı ile de bağlantılandırıldığı görülmektedir SHÖ10 "KPSS memurluk, yani iş imkanı. Orta sınıf ailelerin bir hedefi var bu da memurluk. Memurluk bir defa garantidir" ifadesi ile KPSS ve memurluk uğraşının bir orta sınıf uğraşı olduğunu belirtmiştir. Son olarak SHÖ16 "gelecek ve güvence aslında. Emek veriyorum yıllardır, okuyorum, bir şeyi hayal ediyor insan. Güzel bir şey olsun istiyor sonunda. Mesleğimi de seviyorum gerçekten yapmak istiyorum. Bu aslında gelecek ama KPSS ile gelecek yani hani o yüzden. Güvence de malum memurluk hani, güvence o şekilde benim için" ifadeleri ile KPSS'yi gelecek-hayaller ve emek çerçevesinde değerlendirmiştir.

KPSS'nin anlamlandırılmasına yönelik son vurgunun "kısa yol" temasına yönelik olduğu görülmektedir. Buradaki genel algı sınava belirli bir süre çalışıp sıkıntı-stres çekme ama iyi bir puanla atanıp her şeyi kısa yoldan

halletmeye yöneliktir. Nitekim SHÖ1'in "Çalışma hayatına bir an önce başlamanın en kısa yolunu ifade ediyor. Yani sınava girdik. İşte yeterli puan alıp atanabilirsek çalışmaya başlıyoruz" ve SHÖ6'nın "KPSS bana çıkış yolu anlamı ifade ediyor. KPSS'yi eğer kazanabilirsem hayatımı daha erken böyle yol verecekmişim gibi geliyor" ifadeleri söz konusu durumu örnekler niteliktedir. Ayrıca alternatiflerin (özel sektör, sivil toplum vb..) belirsizliği de yine garanti temasındaki benzer şekilde vurgulanmakta, bunlar daha uzun yollar olarak değerlendirilmektedir. Örneğin SHÖ4 "En önemli çıkış yolumuz aslında. Buradan çıkınca mesleğe adım atmak için düşündüğümüz ilk seçenek KPSS. Hepimize basit gelen yol bu" cevabını verirken SHÖ5 ise "Bir iş bulma aracı alternatifler var ama hani özel sektörde falan hani ama o bana çok zor geliyor" ifadesi ile durumu özetlemektedir.

Araştırmanın ikinci sorusu sosyal hizmet öğrencilerinin KPSS ile ilgili duygu ve düşüncelerine odaklanmaktadır. Bu noktada ön plana çıkan en önemli tema "umut"tur. Umut teması olumlu ve olumsuz anlamlar birleştirilerek kodlanmış 7 kodlama "umutsuzluğa" 4 kodlama ise "umuda" gönderme yapmıştır. Bu çerçevede genel eğilimin umutsuzluğa yönelik olduğu belirtilebilir. Nitekim "kesinlikle aşırı bir umutsuzluk var hani atanamayacağız, puanlar çok yüksek 90 la 95 ile atama yapıyorlar" (SHÖ7), "bir belirsizlik var içimde nedenini anlayamadığım çok böyle ümitli değilim" (SHÖ8), "arkadaşlarımızla konuşurken onların böyle fazla umutsuz olduğunu görüyorum" (SHÖ11), "bizim alımlar zaten belli puanlarımız da belli o yüzden benim pek bir ümidim yok atanabileceğimize dair" (SHÖ8), "fazla vakit ayırıp verimli bir şekilde çalışmadım. Çok fazla eksiğim var o yüzden umutsuzum. Kadronun da az olması daha fazla arttırıyor tabi umutsuzluğu" (SHÖ15), "kesin gideceğim, kazanacağım diye bir umudum yok" (SHÖ2), "nasıl olsa atanamayacağız ben çalışmayı bırakmayı düşünüyorum herkesin düşüncesi böyle" (SHÖ5) ifadeleri umutsuzluğun puanların yüksek olması, atamaların yeterli olmaması

ve verimli çalışamamaya yönelik olduğunu göstermekte, umutsuzluğun motivasyonsuzlukla bağlantısına değinmektedir. Bununla birlikte SHÖ10’un “umut şeklinde tanımlayabiliriz herhalde çünkü yapabileceğime inanıyorum” ifadelerine benzer şekilde umudunu kaybetmeyen ya da kaybetmek istemeyen katılımcılar da vardır. Örneğin SHÖ1 “böyle hayal kuruyorum. umudum var geleceğe yönelik. Karadeniz’e atanmak istiyorum. Çünkü kendime böyle hedef olarak orayı koydum. Böyle sürekli kendimi orda görüyorum. Bu bana sürekli ders çalışma motivasyonu veriyor” ifadeleri ile umudun motivasyonla bağlantısına değinmiştir.

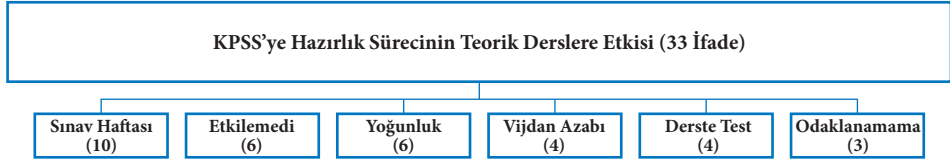
Umutsuzlukla benzer şekilde korku, stres ve hayal kırıklığının da birbirleri ile bağlantılı olumsuz duygular olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Hayal kırıklığı temasının temel örüntüsü bölümü seçerken atanabilme şansının olduğu düşünülerek yazılması fakat zamanla bu şansın kaybolması ya da zorlaşmasına yöneliktir. SHÖ3’ün “yani açıkçası bu bölümü ilk yazdığımızda atanırsınız zaten çok düşük puanla atanıyorlar diye yazmıştık sebepleri buydu. Ama şimdi çok yükseldi puanlar. Bu da biraz hayal kırıklığı yaşattı açıkçası bize” ifadesi genel olarak temayı özetler niteliktedir. Stres ve korku temaları da her ne kadar ayrı kodlansalar da aslında temel olarak öncelikle sınava çalışma sürecini, ikinci olarak sınavın kendisini, üçüncü olarak da kötü bir puan alma ve “atanabilecek miyim?” sorunsalı çerçevesinde oluşan duyguları özetlemektedir. Stresin öğrencilerde değişik örüntülerde ortaya çıktığı görülmektedir. Kimi öğrenciler “Stres var birazcık. Ama bu ders çalışmayı pozitif yönde etkileyecek bir şekilde olan bir şey” (SHÖ10) vurgusu ile strese olumlu bir değerlendirme yaparken SHÖ13”Ya stres vardı biraz da Sadece biraz çalışmam gerekiyor. Yeteri kadar çalışmayınca endişe oluyor sadece” ifadeleri ile de çalışmanın stresi azalttığını belirtenlerde olmuştur. Bununla birlikte SHÖ7 “Bende mesela şey vardır hocam çok çalıştığım zaman daha çok stres yapan insanım. O yüzden kendimi çok fazla sıkmam notlarımdan da belli oluyordur zaten. Çünkü gerçekten çok fazla stres yapıyorum daha kötü oluyor” ifadeleri stresin kişisel süreçlerin ve kişiliğin bir yansıması olduğu sonucunu göstermektedir. Korku teması da atanamamaya ve yeterli çalışamamaya yöneliktir. SHÖ14 “İşsiz kalırsam korkusu mevcut. Yani o sebepten bir yere gelememek durumu bende biraz korku oluşturuyor hani. Şimdi artık o kadar zaman okutmuş aileniz sizi” ifadeleri ile işsizliği vurgularken SHÖ7 “hissiyat

olarak korku oluyor. Başladığın zamanı iyi kullansaydın olurdu kafasıyla işte sınava kaldı iki ay” ifadeleri ile yeterli çalışmamama korkusunu gündeme getirmektedir.

Düşünce boyutunda öğrencilerin zihnindeki en büyük sorunlardan biri “ne yapacağız?” şeklindedir. Önceki temalardaki belirsizlik bulgularının öğrencilerin düşüncelerine de yansıdığı görülmektedir. SHÖ7’nin “Temmuzda sınava gireceğim sonucunda ne olacak istediğim gibi puan alamazsam atanamazsam, bu da oluyor ister istemez” ve SHÖ4’ün “Dedik seneye tez var, KPSS var. Ne yapacağız? Düşünmeye başladık ondan sonra. Dedik kursa yazılalım bari içimiz rahatlasın” ifadeleri öğrencilerin hazırlıksızlığına örnek oluşturmaktadır. Sınava hazırlık süreci düşünüldüğünde aslında önemli bir temanın da KPSS sürecinin zorluğunu anlatan “zor” teması olduğu görülmektedir. Öğrenciler KPSS sınavının ve bağlantılı olarak bu sınava hazırlanmanın gittikçe zorlaşan bir süreç olduğu ifade etmektedirler “KPSS zor, gittikçe zorlaşan bir sınav” SHÖ11, “girene kadarki süreç çok yıpratıcı. Çok fazla çalışma istiyor çok fazla vakit ayırmak istiyor” SHÖ15, “matematik yapamadığım için KPSS’nin de beni biraz engellediğini düşünüyorum mesleğim anlamında” SHÖ12, “KPSS denildi, kolay denildi de hiç işler o kadar kolay değilmiş. 3. Sınıfa 4. Sınıfa gelince bunu anlıyor insan. Şimdi gerçekten zor bir süreç bizim için. KPSS’ ye hazırlanmak, KPSS’ ye girmek” SHÖ4 ifadeleri öğrencilerin düşüncelerini özetlemektedir.

Düşünce açısından son bir vurgu da sınavın gereksizliğine yöneliktir. Burada sınavın niteliği ve dört sene boyunca görülen eğitimle bağlantısızlığı bir eleştiri unsuru olarak değerlendirilmiştir. SHÖ13 “Yani sınava girmesek olmaz mı diye düşünüyorum. Yani 4 yıl sonra oturup tekrar Türkçe- Matematik çalışmak, Tarih çalışmak saçma geliyor”, SHÖ16 “KPSS olmalı ama yani çok bağdaştıramıyorum bazen neden ben tutup da Osmanlı’daki bir padişahın yaptığı bir şeyi bileyim veya matematikte çok gereksiz bir formülü bileyim. Hani çok gerekli değil bence”, SHÖ5 “KPSS gördüğümüz derslerle bizim şu andaki derslerimiz arasında hiçbir alaka yok”, SHÖ9 “KPSS bence çok gereksiz bir şey. Burada biz bir eğitim alıyoruz. Çok güzel. Ama KPSS’ de bize sordukları şey Türkçe, Matematik, Tarih. Ya buna göre mi iyi sosyal hizmet uzmanı olmuş oluyoruz. Ya da mesleği buna göre mi hakketmiş oluyoruz” ifadeleri ile sınavın

kendisine mantıklı gelmediğini belirtirken SHÖ14 “Şahsen çok gerekli bir sınav olduğunu düşünmüyorum. Çünkü alan sınavının olması gerektiğini düşünüyorum ve nitelikli elemanın böyle ortaya çıkabileceğini düşünüyorum. Üniversite eğitimi almışız, farklı konu görmüşüz, alana atanacağız. Alana atanacak eleman seçmek için yeterli değil” ifadeleri ile mesleğin niteliği açısından alan sınavının gerekliliğine değinmektedir.

Araştırmanın üçüncü sorusu sosyal hizmet öğrencilerinin KPSS'ye hazırlık süreçlerinin teorik derslerini nasıl etkilediğine odaklanmaktadır. Burada soru tek taraflı sorulsa da cevaplar karşılıklı bir etkileşimi ortaya çıkarmıştır. Bu noktada ilk olarak sınav haftası temasının önem kazandığı görülmektedir. Öğrencilerin KPSS'ye hazırlık süreçleri teorik derslerini etkilediği gibi teorik derslerin de özellikle sınav haftasında KPSS'ye hazırlık sürecine etki ettiği, bir kopukluk oluşturduğu görülmektedir. Öğrencilerin rutin çalışma düzeni vize final haftalarıyla değişmektedir. SHÖ3'ün “Sınav haftalarında okula odaklanıyorum diğer haftalar KPSS'ye çalışıyorum” ve “çok yoruldum yani ikinci dönemin başında artık bir çalıştım ama çok yoruldum özellikle vize dönemlerinde. Vizeler başlamadan önce KPSS'yi bırakmam gerekiyor. Çünkü kitaplar var okumam gerekiyor o yüzden KPSS'yi bıraktım. Vizelerden hemen bir hafta önce” ifadeleri ile SHÖ9'un “sınav zamanında okulda sınav olduğunda KPSS çalışmaya biraz ara vermiştim. KPSS'ye çalışmadım buradaki sınavlara çalıştım. Daha sonra KPSS'ye tekrar başladım. Ya buradaki dersleri etkilememesi için aslında KPSS'yi bıraktım birkaç haftalığına” ifadeleri durumu özetler niteliktedir. Öğrencilerin iki arada bir derede kalma durumunda olduğu da görülmektedir. Nitekim SHÖ6 “bir yandan diyorum finallere bakayım ama bir yandan da hani KPSS'de şu konuları bitireyim ondan sonra kafam rahat olsun o kafadayım o yüzden tam bir araftayım yani şu anda. Bir yandan çalışma bir yandan tez bir anda sıkıştırdı onu bitirmeye çalışıyoruz o yüzden tam bir sıkıntı oldu hani biraz etkiliyor ister istemez KPSS dersleri” cevabı ile sınav haftasında yaşadığı iç çatışmaları belirtmektedir.

KPSS-dersler ilişkisinin karşılıklı olduğu SHÖ11 ve SHÖ15 in ifadelerinden açıkça görülmektedir SHÖ11”KPSS okul derslerimi etkiledi. Çünkü artık, önceden sınavlara çalışırken bir on gün on beş gün öncesinden başlıyorken vizelere, şimdi hani son bir hafta başlıyorum” değerlendirmesini yaparken SHÖ15 “Hani vize dönemleri falan oluyor ya her şey üst üste geliyor orada bir kaç hafta gitmedim dershaneye dersleri de kaçırdıktan sonra yetişemeyince orada bıraktım.Yıldım yani. KPSS süreci dersleri etkilemedi de dersler KPSS’yi etkiledi” cevabını vermiştir.

KPSS ve dersler ilişkisine öğrencilerin bir kısmının etkilemediği yönünde değerlendirme yaptığı görülmektedir. SHÖ1’in “Etkilemedi yani benim mesela başarıım arttı” ve SHÖ14’ün “Çok bariz bir etkileme olmadı çünkü finallere ve vizelere çalışıyordun sadece. KPSS’ye odaklanıyordum, notlar alıyordum ama derslerime bir etkisi oldu mu? Dersler kolaydı belki de yani, iyi geçti, rahat geçti” ifadeleri durumu özetlemektedir.

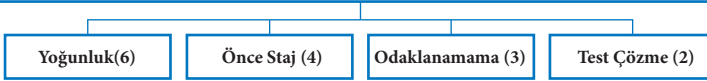
Öğrencilerin KPSS’nin derslerine etkisine yönelik önemli değerlendirmelerinden bir kaçının da “yoğunluk” ve “odaklanamama” temasında toplandığı görülmektedir. Yoğunluk teması hem okul hem KPSS’ye çalışma arasında gidip gelme sürecini özetler niteliktedir. SHÖ1’in”okuldan çıkıyorum dershaneye gidiyorum. Derslere girmek için ya da şey diyorum benim test çözmem lazım ben sınava hazırlanıyorum çünkü moduna girdim. Engel olan kısmı şu yani birçok şeyin aynı yıla denk gelmesi bizim için kötü oldu”, SHÖ7’nin “Yani aynı anda birkaç yere yetmeye çalışmak biraz sıkıntı oluyor. Hani bir yandan KPSS çalış deniyor ya da mesela hani ben fazla çalışmadığım için artık ipin ucunu bırakma olayı oldu bende” ve SHÖ3’ün “şu anda hem tez yazıyoruz hem okula gidip geliyoruz hem de KPSS’ye çalışıyoruz bu çok zor oluyor” ifadeleri yoğunluğun öğrenciler üzerinde yarattığı etkiyi yansıtmaktadır. Öğrenciler yoğunluğa karşı olarak sınavın zamanlamasına yönelik önerilerde de bulunmaktadır Nitekim SHÖ4 “bu sınavı 2 yılda 1 yapmak yerine her sene yapmayı tercih ederim ve üniversiteyi bitirmeden kimseyi bu sınava sokmam. Üniversiteyi okusun öğrenci. Biz buraya derslere de yoğunlaşmıyoruz ki” ifadeleri ile eğitimin verimliliği için mezun olduktan sonra her sene KPSS imkanının önemine değinirken SHÖ5 “Kesinlikle üniversite zamanına denk gelsin istemezdim. Hani bence bunlar

ayrılmalı yani. Bu şekilde atanacaksa bile hani ben okurken aynı zamanda ona çalışmamalıyım bence yani” vurgusu ile farklı çözümlerin üretilmesine değinmiştir. Yoğunlukla bağlantılı bir odaklanamama sorunun da ön planda olduğu görülmektedir. SHÖ2’nin “yani böyle adapte, odaklanma şeyim çok az o yüzden benim için sorun diye düşünüyorum”, SHÖ3’ün “çok fazla ezber var o yüzden biraz zorluyor yani sürekli bir ona odaklanmamız gerekiyor ona odaklanmamız içinde diğer her şeyden vazgeçmemiz gerekiyor” ve SHÖ5’in “mesela şuan ben ikisine aynı anda dikkatimi veremediğim için sürekli bir yönde biri oluyor. Vizeler sınavlar yaklaştığında da sınavlar o yönde oluyor KPSS’yi tamamen bırakmış oluyorum. KPSS çalışırken de normal okul derslerini bırakmış oluyorum” ifadeleri dikkat dağılmasının genel bir problem olduğunu resmetmektedir.

Öğrencilerin cevapları değerlendirildiğinde KPSS ve okul dersleri açısından önemli bir vurgunun da “vicdan azabı” teması altında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu temada özetle öğrenciler okul derslerine çalışırken KPSS çalışmadıklarından, KPSS çalışırken de okul derslerine önem vermediklerinden yaşadıkları çatışmayı gündeme getirmişlerdir. SHÖ2’nin “KPSS’yi sıkıştırmaya çalışıyorum ve sanki okul derslerimi ihmal ediyormuş ya da ne bileyim sosyal hayatımdan ödün veriyormuşum gibi hissediyorum kimi zaman bu yüzden çok bunaldığım zamanlar oluyor” ve “daha az zaman ayırmama sebep oluyor KPSS, ya da vize ve final haftasında acaba KPSS’ye mi çalışsaydım biraz da, bugün hiç bakmadım diye düşünüyorum o yüzden, o da beni kaygılandırıyor. Yani okul derslerime zaman ayıramadığımı düşünüyorum, okul derslerime zaman ayırdığımda da KPSS’ye vakit ayıramadığımı düşünüyorum” ifadeleri ile birlikte SHÖ3’ün “tüm gün dersteyim çok yorucu oluyor. Bu haliyle derslerdeki motivasyonumu da düşürüyor. Yani ben derslere artık gidiyorum ama gönül rahatlığı olsun diye” ve SHÖ5’in “sınavlar bittikten sonra denemeye girdim hiç çalışmadan ve çok kötü yaptım yani doğru düzgün bir soru çözemedim bayağı yavaşlamıştım. Ondan sonra çok kötü vicdan azabı duydum çok kötü hissettim hani o arada bayağı bir psikolojik olarak şey oldum yani hani ne yapacam ben bu sınava mı çalışsam çalışmazsam kendi ders notlarım düşüyor” ifadeleri durumu örnekler niteliktedir.

Sosyal hizmet eğitimi açısından dikkat edilecek bir tema da “derste test” temasıdır. Öğrencilerin KPSS’ye hazırlanma sürecinde derste test çözdükleri ya da test çözen arkadaşlarını gözlemledikleri verilen cevaplardan anlaşılmaktadır. SHÖ1 bu durumu “yani mesela derste bazen çok ilgimi çeken konular oluyor. Onları böyle dinliyorum testi kapatıp dinliyorum. Hani böyle ilgimi çekmeyen konular oluyor ya da kendi açımdan gerekli olmadığını düşündüğüm şeyler oluyor onlarda test çözüyorum” ve “yanımda böyle test getirmediğim bir gün hiç olmadı. Senenin başından beri. Getirmezsem kendimi benim burada ne işim var evde test çözmem gerekiyordu falan diye düşünüyorum” şeklinde belirtmiştir. SHÖ3 ise gözlemlerini “bazen görüyorum arkadaşlarımı test çözüyorlar, ders dinlemiyorlar çünkü artık zorunluluktan dolayı geldiklerini düşünüyorlar devamsızlık zorunluluğu olduğu için derse geliyorlar ama derste test çözüyorlar” şeklinde aktarırken SHÖ5 “mesela bazen derslerde ders çalışan arkadaşlarımı görüyorum. Bende mesela ikileme düşünüyorum acaba dersi dinlesem mi yoksa bende ders çalışsam mı diye. Sonra dersi derste dinle diyorum. Daha iyi olur senin için diyorum ama sonra onların ders çalıştığını görünce ben de etkileniyorum” şeklinde aktarmaktadır.

KPSS'ye Hazırlık Sürecinin Sosyal Hizmet Uygulaması Sürecine Etkisi (15 İfade)

Araştırmanın son sorusu sosyal hizmet öğrencilerinin KPSS’ye hazırlık sürecinin sosyal hizmet uygulaması sürecini nasıl etkilediğine odaklanmaktadır. Bu noktada ilk olarak derslere yönelik etki ile benzer biçimde yoğunluk temasının önem kazandığı görülmektedir. 4. sınıf öğrencilerinin genel olarak yoğun bir süreç içinde oldukları görülmektedir. SHÖ15 “Akşam zaten eve yorgun gittiğim için açıp da bir iki saat KPSS çalışayım ben diyemiyorum” ve SHÖ8 “Zaten stajdan çıkıyorum dershaneye gidiyorum, saat akşam 8:30 da dershaneden çıkıyorum bir saat yemek yiyorum falan anca yurda geçiyorum biraz dinleniyorum sonra uyuyorum” ifadeleri ile durumu örneklemektedirler. SHÖ10 KPSS’nin staja etkisini “mecbur ders çalışmam gerekiyor, yani soru çözmem gerekiyor. O yüzden daha geç vakitlere kadar kalıyorum, uyumuyorum daha doğrusu, uyumayınca sabah erken

kalkmam gerekiyor, erken kalkamıyorum, geç kalıyorum staja” şeklinde ifade ederken. SHÖ16 “5 günden sonra 2 günde o yorgunluğu atamıyorum bile ki ilk dönemki dershanedeki derslerdeki durumum ile şuan ki çok farklı benim hani şuan bazen ölü gibi oluyorum derslerde. O yorgunluğu atamıyorum” cevabı ile yoğunluğun etkisini belirtmiştir. SHÖ13 ise “stajda aynı anda yoğun gittiği zaman, endişe oluyor. Yani şu arada 1 aylık bir süreçte benim kayboldu çalıştıklarım. Çalışamadım. Yani vizelerde... Kurumdaki yoğunluk biraz arttı. Uzman eksildi. Bize de görev ona göre biraz daha arttı” ifadeleri ile deneyimlerini aktarmıştır.

KPSS ve staj etkileşiminde önemli bir tema da önce staj algısına yöneliktir. Öğrenciler bu temada her ne kadar KPSS’yi önemli görseler de stajdaki eğitim süreçlerine öncelik verdiklerini ifade etmişlerdir. SHÖ12 “ben stajı bir öğrenme fırsatı olarak görüyorum. Çünkü benim için en önemli konu”, SHÖ14 “Stajımı etkiliyor ama şöyle söyleyeyim, staj galiba KPSS’den daha öncül benim için. Çünkü şöyle bakıyorum hani ben yani bir şeyi öğrenebileceğim kurum, hani pişebileceğim yer, staj oluyor. Ne deneyim kazanırsam orada kazanacağım” ifadeleri ile alan deneyiminin önemine dikkat çekmişlerdir. SHÖ15 de “burada raporlar varken açıp da KPSS çalıştığım zaman KPSS bizim raporlardan biraz daha sonra olduğu için hep raporlara öncelik veriyorum” ifadeleri ile önceliklerini belirtirken SHÖ16 “orada staj için bir şeyler yapmaya çalışıyorum. Hani gidiyorum gruba giriyorum, bireysel görüşme alıyorum falan... Ben ders çalışmıyorum ama belki ben atanamayacağım” ifadelerini kullanmıştır.

Öğrencilerin ders ve KPSS etkileşimine benzer şekilde staj ve KPSS etkileşiminde de odaklanamamayı bir sorun olarak belirttikleri görülmektedir. Burada aklına takılma olgusunun ön planda olduğu görülmektedir. SHÖ12 “mesela projeye odaklanacakken birden aklıma KPSS gelebiliyor. O zaman da projeye tam odaklanamıyorum. Öyle bir sarsıntı oluyor yani. Devamlı hatırlatmam gerekiyor kendime staja odaklanmam gerektiğini” ve SHÖ9, “Şimdi stajın daha verimli geçmesi için bence hani... Bir şey yapıyoruz stajda sonra aklıma geliyor keşke soru da çözssem ders de çalışsam... Verimi düşürüyor aslında. Çünkü bir yanda aklım hep sınavda kalıyor” ifadeleri ile durumu özetlerken SHÖ8 “bende şöyle bir şey var ben bir şeyle ilgilenirken

başka bir şeyle ilgilenemiyorum. Aynı şekilde mesela bir iş varken başka bir işe de odaklanamam. Böyle bir sıkıntım var” kişisel niteliklerinin sürece uyumsuzluğunu vurgulamıştır.

Uygulama eğitimi ilgili önemli bir sorun da staj süresinde öğrencilerin test çözmeyi vurgulamalarıdır. SHÖ10 öncelikle kendi sürecini “test çözüyorum. Onu da ama şeyden çözüyorum, direk bilgisayardan hem şey yapmışım ben PDF olarak kaydetmişim soruları. Çaktırmadan çözmüyorum, açık bir şekilde çözüyorum. Yani sorun olmuyor” şeklinde özetlemiş daha sonra ise “Çünkü niye orda bu vakti bulabiliyorum, mesela bu vakti bulamayan arkadaşlarım illaki vardır. Yani yoğun çalışıyorlardır veya orada sosyal hizmete dair yani bölüme dair bir şeyler yapmak istiyorlardır. Oranın işleyişine göre oranın çalışma düzenine göre bir şeyler yapmak istiyorlardır” ifadeleri ile staj yapılan kuruluşlardaki farklı yoğunluğun adaletsiz süreçleri gündeme getirdiğini belirtmiştir.

Sonuç ve Tartışma

“Sosyal hizmet öğrencileri için KPSS ne anlam ifade etmektedir?” sorusuna katılımcıların verdikleri cevaplara bakıldığında “zorunluluk”, “garanti ve “kısa yol” teması ön plana çıkmaktadır. Öğrencilerin KPSS’yi iş bulmak için alternatifini olmayan, kesin ve etkili bir yol olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Işıkhani ve arkadaşlarının (2016) sosyal hizmet öğrencileri ile yaptığı araştırmada öğrencilerin %71’inin kamuda çalışmak istediği bulunmuştur. Sevim ve Altun’un (2017) sosyal hizmet öğrencileri ile yaptıkları araştırmada öğrencilere istihdam olanaklarının yeterli olup olmadığına yönelik soru yöneltilmiş olup buna göre katılımcıların %72,7’si yeterli olmadığını belirtmiştir. Yeterli olduğunu düşünenlerin oranı %11,3 olurken kararsız kalanların oranının ise %16 olduğu görülmüştür. Gündoğdu vd. (2008) ‘nin öğretmen adayları ile yaptığı araştırmada da öğrencilerin sınavın geleceklerini etkileyeceğini ve çok önemli olduğunu düşündükleri bulunmuştur. Genel olarak lisans düzeyinde devlete atama yapılan bölümlerde KPSS’nin olmazsa olmaz bir şekilde değerlendirildiği görülmektedir.

“Sosyal hizmet öğrencileri KPSS ile ilgili neler düşünmekte ve hissetmektedir?” sorusuna katılımcıların verdikleri cevaplara bakıldığında

duygu boyutunda katılımcıların “umut”, “stres”, “korku” ve “hayal kırıklığı” temalarını ön plana çıkardıkları, düşünce boyutunda ise “zor”, “gereksiz” ve “ne yapacağız?” temalarını vurguladıkları görülmektedir. Genel olarak öğrencilerin karamsar bir bakış açısına sahip olduğu görülmektedir. Karaca'nın (2011) ve Odabaş'ın (2010) öğretmen adayları ile yaptığı araştırmada öğretmen adaylarının genel olarak KPSS hakkında olumsuz tutuma sahip oldukları bulunmuştur. “Gereksiz” temasında vurgulandığı üzere öğrenciler sınavın gerekliliğini ve niteliğini de kritik etmişlerdir. Nitekim literatürde bakıldığında Karataş ve Güleş'in (2013) araştırmasında öğretmen adayları, atamaların sadece bilişsel becerileri ölçen bir sınavla değil, başka ölçütlerin de dikkate alınarak yapılması gerektiğinden yanadır. Erdem ve Soylu'nun (2013) araştırmasında, katılımcıların çoğunun (%75) öğretmen seçiminde öğretmen adaylarının alan bilgilerinin sınanması gerektiği görüşünde oldukları ve KPSS uygulamasını yeterli bir uygulama olarak görmedikleri belirlenmiştir. Kuran'ın (2012) çalışmasında da öğretmen adaylarının %69,09'u “mutlaka bir sınav olsun ama bu sınavın türü ve içeriği değişsin” görüşünde birleşmişlerdir.

Sosyal hizmet öğrencilerinin duygulara yönelik temaları literatür ile karşılaştırıldığında Özsarı'nın (2008) öğretmen adayları ile yaptığı araştırmada ise katılımcıların KPSS sınavına ilişkin kaygılı oldukları ve kaygılarının temelinde mezun olduktan sonra atanamama endişesi olduğu ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde Gündoğdu vd. (2008) 'nin ve Baştürk'ün (2007) öğretmen adayları ile yaptığı araştırmada genel olarak KPSS'nin öğrencilerin kaygı düzeyleri üzerinde olumsuz bir etki yarattığını göstermektedir. Işıkhani ve arkadaşlarının (2016) sosyal hizmet öğrencileri ile yaptığı araştırmada sosyal hizmet öğrencilerine sosyal hizmet uzmanı olacakları için mutlu olup olmadıkları sorulmuş ve öğrencilerin %80,2'si mutlu olduğunu söylerken %19,8'i mutlu olmadığını söylemiştir. Mutlu olmadığını ifade eden öğrencilerin %10'u ise sosyal hizmet uzmanı alımlarının azalması nedeniyle mutlu olmadığını belirtmiştir. Ayrıca yine aynı araştırmada Sosyal Hizmet Bölümünün Tercih Edilme Nedenleri sorulmuş katılımcıların %22 si bölümü tercih etme nedeninin iş imkanları olduğunu belirtmiştir. Sevim ve Altun'un (2017) sosyal hizmet öğrencileri ile yaptıkları araştırmada katılımcıların %46,2'si bölümün geleceğinden umutlu olduğunu belirtirken %30,2'si ise umutlu olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bölümü geleceği konusunda %23,6 gibi

azımsanamayacak bir oranda öğrencinin ise kararsız kaldıkları görülmüştür. Bu çerçevede genelde lisans düzeyindeki öğrencilerde özelde ise sosyal hizmet öğrencilerinde KPSS ile ilgili olumsuz duygu ve düşünce kalıplarının ön planda olduğu görülmektedir

Sosyal hizmet öğrencilerinin KPSS'ye hazırlık süreci teorik derslerini nasıl etkilemektedir? sorusuna katılımcıların verdikleri cevaplara bakıldığında katılımcıların “sınav haftası”, “etkilemedi” “yoğunluk”, “vicdan azabı”, “derste test” ve “odaklanamama” temalarını vurguladıkları görülmektedir. Karataş ve Güleş'in (2013) öğretmen adayları ile yaptığı araştırmasında sınav kaygısının öğretmen adaylarının üniversitedeki başarısını olumsuz etkileyen bir unsur olduğu vurgulanmıştır. Odabaş'ın (2010) öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada ise öğretmen adaylarının çok büyük bir kısmı KPSS'yi hayatlarında aşmaları gereken en büyük engel olarak görürken, kendileri için bu kadar önemli olduğunu düşündükleri bu sınava aynı zamanda güvenmemekte, amacına hizmet ettiğine inanmamaktadır. Sosyal hizmet eğitimi açısından düşünüldüğünde öğrencilerin dersler ve KPSS açısından çatışmalar yaşadıkları, yoğun bir çalışma süreci içerisinde oldukları, süreci yönetemedikleri ve odaklanma sorunu yaşadıkları görülmektedir.

Sosyal hizmet öğrencilerinin KPSS'ye hazırlık süreci sosyal hizmet uygulaması sürecini nasıl etkilemektedir? sorusuna katılımcıların verdikleri cevaplara bakıldığında “yoğunluk”, “önce staj”, “odaklanamama”, “test çözme” temalarını vurguladıkları görülmektedir. Gündoğdu vd. (2008) 'nin öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada sınavın ve sınava hazırlanma sürecinin kendilerini ruhen, ekonomik ve sosyal olarak yıpratmış belirtmiştir. Yoğunluk teması özellikle uygulamanın, alan deneyiminin ağır bastığı 4. sınıftaki eğitimin niteliğine yönelik önemli soru işaretlerini gündeme getirmektedir. Her ne kadar sınav konusunda kaygılar olsa da öğrencilerin “önce staj” temasını vurgulamaları ise mesleğe aidiyetin bir yansıması olarak görülebilir.

Bulgular ve sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde sosyal hizmet eğitiminin etkililiği ve öğrencilerin refah düzeyinin yükseltilmesi için;

- Sosyal hizmet öğrencilerine KPSS dışı alternatif kariyer olanakları (özel kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, girişimcilik) açısından danışmanlık

faaliyetlerinin oluşturulması-yaygınlaştırılması.

- Ülkedeki sosyal hizmet uzmanı istihdam imkanlarının araştırılarak yeni bölüm açılmaması ve var olan öğrenci sayıları boyutunda rasyonel stratejiler izlenmesi.
- Kpss sürecinde olan sosyal hizmet öğrencilerine zaman ve stres yönetimi konusunda danışmanlık verilmesi ve psikolojik destek noktasında yönlendirilmesi.
- Alanda daha nitelikli sosyal hizmet uzmanlarının istihdam edilmesi ve müfredat sınav uyumu açısından mesleki bilgiyi ölçecek soruların sınava dahil edilmesi önemli görünmektedir.

Kaynakça

- Alptekin, K., Topuz, S., Zengin, O., (2014). Türkiye’de çocuğun refahı ve korunması: kapsayıcı bir yaklaşım arayışı. Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde mevcut durum: tespitler, analizler ve öneriler. Sosyal Hizmet Sempozyumu. ss. 353-366. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.
- Baştürk, R. (2007). Kamu Personeli Seçme Sınavına Hazırlanan Öğretmen Adaylarının Sınav Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), ss. 163- 176.
- Bedir, E. (2013). Eğitim-İstihdam İlişkisinin Teorik Çerçevesi ve Güncel Tartışmalar. *İşkur Dergisi*, 8, ss. 38-43.
- Dinç, Y.,S., Kılıç N. (2017). Sınav Kaygısı Yaşayan Kpss’ye Hazırlık Öğrencilerinin Öz-Değer Algısı Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Akademik Bakış Dergisi*, 61, ss. 771-79.
- Dursun, S., Aytaç, S. (2012). Üniversite Öğrencilerinin İşgücü Piyasasına Yönelik Beklentileri ve İş Deneyimleri İle Umutsuzluk ve Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), ss. 373-388.
- Erdem, E., Soylu, Y. (2013). Öğretmen adaylarının KPSS ve Alan sınavına ilişkin görüşleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), ss. 223-236.
- Erdoğan, S., Nahcivan, N., Esin, M. N. (2014). *Hemşirelikte Araştırma Süreci, Uygulama ve Kritik*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Geray, H. (2006). *Toplumsal Araştırmada Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Grant, L. (2014). Hearts and Minds: Aspects of Empathy and Wellbeing in Social Work Students. *Social Work Education*, 33(3), pp. 338-352.
- Gündoğdu, K., Çimen, N., Turan, S. (2008). Öğretmen Adaylarının Kamu Personeli Seçme Sınavına (KPSS) İlişkin Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, (9)2, ss. 2-16.
- İşıkkhan, V., Erbay, E., Akçay, S., Ege, A. (2016). Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin Mezuniyet Sonrası Gelecek Planları: Ankara, Başkent ve Hacettepe Üniversitesi Örnekleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27 (1), ss. 7-24.

- Karaca, E. (2011). Öğretmen adaylarının kamu personeli seçme sınavına (KPSS) yönelik tutumları. *Akademik Bakış Dergisi*, 23, ss. 1-18.
- Karataş, S., Güleş, H. (2013). Öğretmen Atamalarında Esas Alınan Merkezi Sınavın (KPSS) Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 6(1), 102-119.
- Kuran, K. (2012). Öğretmen Adaylarının Kpss Kursu Veren Dersanelere ve Kpss'ye İlişkin Görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (9)18, ss. 143-157.
- Kümbetoğlu B, (2012). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Moore, L.,S., Urwin, C., A. (1991). Gatekeeping: A Model For Screening Baccalaureate Students For Field Education. *Journal of Social Work Education*, 27(1), pp. 8-17.
- Morgan, W., D., Morgan, S., T. (2005). Cultivating Attention And Empathy. C. K. Germer, R. D. Siegel, & P. R. Fulton (Ed), *Mindfulness and psychotherapy* (pp. 79-90). New York: Guilford Press.
- Napoli, M., Bonifas, R. (2011). From Theory Toward Empathic Self-Care: Creating a Mindful Classroom for Social Work Students, *Social Work Education*, 30(6), pp. 635-649.
- Odabaş, S. (2011). Öğretmen Adaylarının Kpss Sınavına İlişkin Görüşleri (Ankara Örneği) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Punch, K.,F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş Nicel Ve Nitel Yaklaşımlar*. (D, Bayrak, H. B. Arslan, Z. Akyüz, Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Sevim, K., Altun, F. (2017). Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin Geleceğe Yönelik Mesleki ve Akademik Beklentileri. *AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), ss. 51-65.
- Sezgin, F., Duran., E. (2011). Kamu Personeli Seçme Sınavı'nın (KPSS) Öğretmen Adaylarının Akademik ve Sosyal Yaşantılarına Yansımaları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (15)3, ss. 9-22.

- Tam, D., Coleman, H. (2009). Defining Criteria On Professional Suitability For Social Work Practice. *Journal of Baccalaureate Social Work*, 14(2), pp. 105-121.
- TÜİK, (07 Aralık 2016). *Gençlerin İşgücü Piyasasına Geçiş Araştırma Sonuçları, II. Çeyrek: Nisan-Haziran, 2016*, Erişim tarihi: 11.03.2018, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21865>.
- Tümkaya, S., Aybek, B., Çelik, M. (2007). KPSS'ye Girecek Öğretmen Adaylarındaki Umutsuzluk ve Durumluk-Sürekli Kaygı Düzeylerini Yordayıcı Değişkenlerin İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), ss. 953- 974.
- Yıldız, S. (2005). Kişilik, Meslek ve Mutluluk. Keser, A. (Ed.), *Çalışma Yaşamında Dönüşümler*. ss. 367-381. Ankara: Nobel Yayınları.